

STANOVSKI TEDNIK ZA SLOVENSKO DIJAŠTVO. — IZHAJA VSAK PETEK. — LETNA NAROČNINA: DIJAŠKA 16 DIN, NEDIJAŠKA 26 DIN, PODPORN VSAJ 30 DIN. — POSAMEZNA ŠTEVILKA 75 PAR. — UREDNIŠTVO IN UPRAVA V LJUBLJANI V STRELISKI ULICI 12/II. — ČEKOVNI RAČ. ŠT. 16.078.

LETO II.

LJUBLJANA, PETEK, 22. APRILA 1938.

ŠTEV. 32.

Sovjetija končuje svojo vlogo v Evropi

Zadnji veliki svetovni dogodki tudi s svetovnonazorske in idejne strani niso brez pomena.

Odstop angleškega zunanjega ministra Edena in novi načrt za zvezo štirih ali petih evropskih velesil imata namreč važne posledice za Sovjetsko Rusijo, zastopnico, predstavnico in voditeljico svetovnega komunizma. Vse kaže na to, da bo Sovjetija, ki je že nekaj let povzročala strašne krize v notranje in zunanje političnem življenju drugih držav, izgubila svoj vpliv v Evropi.

RAZBURJENJE MED KOMUNISTI

Odstop angleškega zunanjega ministra Edena je močno razburil ves socialistični in komunistični tisk. Saj tudi ni čuda. Bivši minister Eden ima namreč glavno zaslugo za to, da je prišla Sovjetija v Društvo narodov, s tem pa tudi do večjega idejnega vpliva na zapadu.

FRANCIJA POD VODSTVOM MOSKVE

Ta vpliv je bil tolikšen, da je v najbolj meščanski državi, v Franciji, prevzela vladu Ljudska fronta, ki je zvesto pomagala svoji prijateljici in gospodarici, Sovjetski Rusiji.

Simpatije do boljševiške Rusije so vedno bolj rasle in kljub nasilju in diktaturi so to Rusijo vedno bolj prištevali med »velike svetovne demokracije.« Zadnji kongres komunistične stranke v Franciji se je vršil pod velikansko sliko tujega državnega poglavarja — Stalina.

Razumljivo je, da je bil Stalin svojim prijateljem v Evropi za njihovo pomoč globoko hvaležen in da sedaj ni nič manj globoko razočaran, ko se je Anglija sporazumela — s fašisti.

EDEN IN KOMUNISTI

O angleškem zunanjem ministru Edenu pa se govori, kakor poroča tudi pariški »La Croix«, da so hvaležni boljševiki njemu v čast imenovali z njegovim imenom eno izmed postaj podzemeljske železnice v Moskvi; poroča dalje tudi, da je Edenova žena sestrična sovjetskega komisarja za zunanje zadeve, Litvinova. Če so ti podatki resnični, so dejanja angleškega zunanjega ministra še bolj jasna in razočaranje levicarjev še bolj razumljivo. Na vsak način je žal tudi Litvinovu, ker novi angleški zunanji minister ni njegov sorodnik.

PREKO RUSIJE!

Novi načrti za ureditev Evrope se niti ne zmenijo za boljševiško Rusijo in njenega vrhovnega diktatorja. Evropske države hočejo svoje zadeve urejati same in ne potrebujejo pri tem vmešavanja komunistične propagande. Poleg vsega drugega so prišli v zadnjem času še sramotni procesi v Moskvi, ki so na ves kulturni svet napravili težek vtis.

Poskus, ki je privlekel barbarski boljševizem med evropske kulturne narode, se je ponesrečil. Vse kaže, da se je pričela nova doba. Sovjetija svojo vlogo v Evropi končuje.

Lunačarski, bivši sovjetski prosvetni komisar:

»Dol z ljubeznijo do bližnjega! Nam je treba sovraštva. Mi se moramo naučiti sovražiti, ker samo tako nam bo uspelo, da si osvojimo svet.«

Kršćanstvo hoče osvojiti svet z ljubeznijo in mirom, in ljubezen in mir prinaša ljudem, ki so dobre volje; Lenin pa hoče svet osvojiti s krvavo revolucijo.

Kronika »Doma in sveta«

Po enoletnem presledku je izšla 3. in 4. številka »Doma in sveta«. V tej številki sodelujejo: dr. Jože Debevec, dr. I. Grafenauer, France Bevk, Ignac Koprivec, Jože Cukale, France Kunstelj, dr. Anton Trstenjak in Niko Kuret.

Urednik novega »Doma in sveta« je napisal v tej številki pod poglavjem »Zapiski« kroniko »Doma in sveta« v zadnjem letu. Ker je »Dom in svet« dostopen samo majhnemu delu naših čitateljev in še to večinoma samo od časa do časa po čitalnicah in knjižnicah, prinašamo v naslednjem kratko vsebino Dominsvetovih »Zapiskov«.

JEDRO SPORA

Ko je izšlo v »Dom in svet« v aprilu 1937. »Premišljevanje o Španiji«, ga Kat. tiskovno društvo kot založnik ni moglo odobriti. Zato je prosilo urednike, naj napako popravijo, v bodoče pa dajo verskokulturne članke pred natisom na vpogled. To je KTD zahtevalo zaradi svoje odgovornosti pri reviji in pravilno poudarjalo, da je prava svoboda v neodvisnosti od raznih neupravičenih vplivov. Uredniki na to niso pristali, z utemeljitvijo, da se jim na ta način krati svoboda.

NADŠKOFOVA BESEDA

Spor je prišel tudi do nadškofa Jegliča, ki je odgovoril v pismu, da ima KTD »tudi neko naravno pravico do vpogleda, ker z velikimi izdatki omogoča izdajo revije« in da upa, da bo uredništvo njegove predloge blagohotno sprejelo. Ker je nadškofovo pismo zelo globoko in načelno važno, ga v tej številki posebej ponatiskujemo.

UREDNIŠTVO JE NE SPREJME

Uredništvo nadškofovih predlogov ni sprejelo.

Ljubljanski škofijski list je kmalu nato, v avgustu 1937., prinesel obsodbo »Premišljevanja o Španiji«, uredniki pa so naslednji mesec odstopili.

NOVI UREDNIK

Kazalo je, kakor da je »Dom in svet« za svojo petdesetletnico pokopan. KTD pa je med tem do-

bivalo od raznih strani pozive, naj začne »Dom in svet« zopet izdajati. Oglašati so se začeli tudi stari in novi sotrudniki. Treba je bilo urednika, ki so ga dobili v osebi msgr. dr. J. Debeveca, ki je bil že v kritičnih letih po vojni Dominsvetov urednik. Tako je za Veliko noč izšla 3. in 4. številka lanskega letnika, do konca letošnjega leta pa bodo sledile ostale, tako da bo petdeseti letnik letos zaključen.

NAUK PISATELJA BEVKA

Iz Gorice se je oglasil z zelo umestnim opominom pisatelj Fr. Bevk, ki piše:

»Ako bo »Dom in svet« revija, ki se bo razen z leposlovjem bavila le z umetniškimi problemi (jaz bi opustil vsako ideološko prerokanje, ki se ne tiče zgolj umetnosti) in bo izhajal redno, ne le vsake kvatre, si bo kljub

morebitni skromnosti kmalu pridobil novih prijateljev in naročnikov.«

Končno objavlja urednik iz ljubljanskega škofijskega lista škofovo pismo o umetnosti (glej MMB II., str. 106.) in dodaja lep odstavek iz Schröderja o škodljivem vplivu sodobne literature:

»Kakor skušnja kaže, se doslednost in načelnost Cerkve glede knjige tudi mnogim katoličanom zdi preokorela, neudobna in nesodobna; prav glede knjige nočejo nič vedeti, nič slišati o »cerkveni vezanosti«, o domnevem omejevanju svoje svobode. Moder vzgojitelj bo svojim katoličanom večkrat in ne samo na dan »dobre knjige« pribil, da je prava svoboda in zrelost to, če se katoličan iz osebnega prepričanja in prostovoljno priznava kot sina Cerkve in se čuti kot živega člana vernega občestva, četudi ga stane žrtev.«

Važna

**NAŠA POT XVI
Ali jo že imaš?**

znanstvena

**Dr. A. Ušeničnik:
Dialektični
materializem**

publikacija

Povej mi, kdo te hvali in povem ti...

Ko je lani »Dom in svet« priobčil znano »Premišljevanje o Španiji«, smo v slovenskem javnem življenju opazili zanimiv pojav: Cerkvi nasprotni časopisi so se z vso vnemo postavili na stran tistih, ki so po besedah Sodobnosti »bolj krščanski kakor oni«, namreč kakor oni, ki mislijo s papežem in španskimi škofi.

»Domu in svetu« te simpatije niso nič kaj preveč koristile, zavednim katoličanom pa je bilo takoj jasno, da to za nas ni dobro, kar nam kot dobro nasprotniki Cerkve hvalijo.

Tudi mlado »Dejanje« je nateletelo pri nasprotnikih na podoben ugoden odziv, ko je komaj spregovorilo svoje prve besede. Pohvalil ga je namreč »1551«, glasilo marksističnih akademikov

in za njim cela vrsta sorodnih listov in lističev. Vsak dan lahko najdeš kako tako novo pohvalo.

Mi smo mogli ob izidu revije zaenkrat ugotoviti to, da črpa ta list iz vira, »ki daje nasprotnikom argumente« in da poželjivo pogleduje po ponujani roki; »1551« pa se zaveda, da novo glasilo lahko brez pridržka pozdravi:

»Pozdravljamo prizadevanje razumništva, ki se je zbralo okoli nove revije, želeč njegovemu neodvisnemu glasilu, da bi plodno poseglo v slovenski kulturni razvoj in pripomoglo slovenskemu intelektualcu do bolj prečiščenih in globljih idej.«

Mi bi želeli, da bi si »Dejanje« v bodoče zaslužilo pohvale iz bolj-
ših virov.

V Stični, 15. V. 1937.

Uredništvu revije »Dom in svet«

v Ljubljani

»Pred seboj imam dopis predsednika KTD z dne 9. V. na uredništvo Vaše revije, in Vaš odgovor z dne 13. V.

Glavno vprašanje v obeh dopisih se suče okoli zahteve, naj bi se KTD-u omogočil vpogled v članke »Doma in sveta«, da se ne bi kaj napačnega, neresničnega v njih trdilo. Uredništvo pa to zahtevo naravnost odbija. Zato postoji nevarnost, da bi potrebna revija prenehala izhajati.

Ker ta zadeva ni le osebna, ampak vseslovenska, se drznem uredništvu nekoliko misli sporočiti.

a) Uredništvo, pa tudi vsak pisatelj gotovo želi, naj bi bili vsi članki popolnoma korektni in resnični. Zato ne bi smeli nasprotovati nazorom in resnicam razodetja božjega, kakor ga katoliška Cerkev oznanja. Kar se tiče objave zgodovinskih dogodkov, morata pisatelj in uredništvo želeči, da je poročilo o njih objektivno resnično, ne pa na temelju strankarskih, največkrat lažljivih podatkov.

b) Da bo tej zahtevi naravne pameti pisatelj zadostil, ali ga ne bo nekaj gnalo, da bi vsaj bolj kočljive članke izročil dobremu in dovolj izobraženemu prijatelju, naj jih prečita, presodi in svoje utemeljene opazke poda? Pаметen pisatelj jih bo rad in hvaležno sprejel in uvaževal. To ni sramotno, ampak modro. Zato čitamo v predgovorih važnih in učenih razprav, kako je skrbni pisatelj svoje delo dal v oceno učenim tovarišem in se jim zahvaljuje za trud pri pregledu in za razne popravke, ki jih hoče uvaževati. Vsak pameten mož ve, da »ad prudentiam pertinet docilitas« (»h kreposti pameti spada tudi učljivost«, op. ur.).

c) Zato ni poniževalno za pisatelja ne za revijo DS samo, ako KTD želi vpogled v članke, ki se bodo natisnili in se uveri o njih objektivni resničnosti. Ima pa KTD tudi neko naravno pravico do tega vpogleda, ker z velikimi denarnimi prispevki omogoča izdajo revije DSv-a. Saj mora vendar vedeti, zakaj tolike vsote troši, da-li so članki vredni podpore ali ne...

Upam, da bo uredništvo moje predložene misli blagohotno sprejelo in uvažilo. Bilo bi mi žal, ako bi škofijstvo moralo avtoritativno vmes poseči.

Dostavek uredništva

Krivično se nam je očitalo, da je bilo stališče »Mladih borcev« v vprašanju Dominsvetove krize preozkosrčno.

Mislmo, da nismo mogli dobiti lepšega zadoščenja za naš takratni nastop, kot je to pismo našega velikega vladike.

Avtoritativno obsodbo, ki jo je pokojni cerkveni knez napovedal in ki je njegovemu pismu res sledila, so nekateri grdili in si jo še upajo grditi, češ da je bila inspirirana z laiške strani; tako bi se vtis in učinek avtoritativne sodbe cerkvenega vodstva oslabil.

K sreči je zdaj to zgodovinsko pismo zagledalo beli dan. S tem se stvar jasni vsaj za tiste, ki imajo dobro voljo. Saj je nadškof Jeglič priča, vzvišena nad vsak očitke pristranosti.

Vsak dvom nad njegovo objektivnostjo bi bil težka krivica, s strani nekaterih pa še posebej izraz nehvaležnosti do njega, ki je bil njim samim vedno tako očeto vsko dober.

Naša dva uvodnika v 33. in 34. številki lanskega letnika sta s tem pismom dobila novo in dragoceno potrdilo.

JACQUEMOTTE

V belgijskem časopisu »Stan-daard« z dne 7. februarja je bila priobčena novica, ki je morala vsakega katoličana navditi z veseljem. Priobčil jo je p. Geerebaert S. J.

Jacquemotte, vodja belgijskih komunistov, je umrl maziljen s svetim oljem.

Navedenega dne je stopil v vlak proti Tirlemontu duhovnik. Vlak je bil prenapolnjen. Sprevodnik je dejal duhovniku:

»Prostor je le še v Jacquemottovem oddelku; toda on je vodja komunistov in ne vem, če vam bo njegova družina ljuba.«

»Zakaj pa ne?« je odgovoril duhovnik, »saj me ne bo kar takoj snedel.«

In res je vstopil in sedel poleg poslanca. Ta je bil videti zelo slab, bled in izčrpan.

»Vi ste pa gotovo bolni, prijatelj.« je vprašal duhovnik.

»Da«, je odgovoril Jacquemotte. »Že dva dni se ne počutim dobro. Sedaj pa mislim, da je konec.«

In začne pripovedovati duhovniku o svojem prvem sv. obhajilu in o svoji lepi krščanski mladosti. Nato obžaluje svoje doseganje življenja! Slednič zgubi zavest. Duhovnik, ki je k sreči nosil sv. olje s seboj, ga hitro mazili in kmalu se Jacquemotte lepo spraviljen združi z Bogom svoje mladosti in svoje smrti.

Našim salonkomunistom...

V svojem spisu o moskovskih procesih govori Amerikanec Evgen Lyons tudi o inteligentih, ki simpatizirajo s komunisti; zelo ostro sodi o tistih ameriškanih inteligentih, ki se navdušujejo za sovjetsko Rusijo.

Lyons meni, da bi se geslo teh ljudi moralo glasiti: »Proč z nami!« Ti ljudje se ne zavedajo, da bi bili že popolnoma poteptani, če bi se bili rodili v svoji »duhovni domovini« Rusiji in ne v Ameriki. Mnogi med njimi bi bili »likvidirani« že v prvem trenutku kot izraziti buržujski tipi.

Ko beremo te besede, se moramo nehote spomniti mnogih svojih slovenskih tovarišev, ki se še danes navdušujejo za komunizem, ki bi jih pa komunistična revolucija, o kateri sanjajo, prav hitro vse pobrala, morda prav tako hitro, kakor prave nasprotnike komunizma. Tega se pa najbrž prav tako malo zavedajo kakor ameriškani salonkomunisti.

Po prevratu v Braziliji

Ko je 10. novembra lani brazilski predsednik Vargas napravil državni udar, so po večini v inozemstvu mislili: Hitler in Mussolini imata spet novega tovariša. Vendar se je pa kmalu pokazalo, da je velika večina ljudstva zadovoljna z novim stanjem in da je prevrat naperjen v resnici proti komunistom in proti fašistom.

V Braziliji je način vladanja zelo podoben uredbi v Zd. državah. Državoslovci ločijo parlamentarno republiko in predsedniško republiko. V parlamentarni republici je predsednik od parlamenta voljen in od njega zelo odvisen. V predsedniški republici pa je voljen naravnost od ljudstva in je od parlamenta veliko bolj neodvisen. Zgled parlamentarne republike je Francija, zgled predsedniške so Združene države Severne Amerike.

Slično kakor Združene države je urejena tudi Brazilija. Predsednik republike ima glavno besedo, ker si sam izbira ministre in odgovarja za njih delo. Parlament igra tako postransko vlogo.

Braziljska ustava je pa bila tako svobodoljubna, da v resnici ni bilo nobenega pravnega sredstva zoper mednarodne pustolovce. Posebno komunisti in narodni socialisti so delali kar so hoteli.

S HITRIMI KORAKI ZA ŠPANIJO

V volilni borbi za predsedniško mesto se nihče od kandidatov ni hotel odločno postaviti proti komunizmu, ker se je bal za glasove članov raznih »demokratskih lig«, ki so rasle ko gobe po dežju po vsej državi. Pač pa je José Americo tako demagoško govoril za komunizem, da je dala Kominterni po svoji braziljski podružnici povelje, naj vsi komunisti in pristaši volijo njega. Volilna borba je postajala od dne do dne srditejša in zavladovalo je splošno prepričanje: Brazilija gre s hitrimi koraki za Španijo.

Tedaj pa je prišel državni udar in Brazilija je bila rešena rdeče revolucije.

KOMUNISTIČNA ZAROTA ODKRITA

V začetku oktobra je prišel generalnemu štabu v roke skriven načrt, ki je bil namenjen komunističnim vodjem. Načrt je bil psihološko imenitno zasnovan.

Navodila za revolucijo

1. Naprej treba razvneti ljudske mase in postaviti neizpolnjlive zahteve delavstvu v prid;

2. Zato je treba organizirati štrajke, ki naj prehajajo drug v drugega, a zraven pošiljati skupne prošnje državnim oblastem in delodajalcem.

3. Pri katoličanih se je pa zlasti treba sklicevati na njih krščanska in socialna čustva.

4. Rdeči vodje naj se polaste delavskih organizacij, tisk naj širi in ustvarja javno mnenje, da so zahteve pravične in da jih bo vlada odobrila.

5. Ker se to ne bo zgodilo spričo namenoma prehudih zahtev, naj se izrabi splošno razočaranje in vrže med mase geslo: »Če ne gre z lepa, pa z grda!!!«

6. Po velikih mestih naj se mase posebno pripravijo za ropanje trgovin, bank in bogatih hiš.

»Črna lista« za pokolje

Za temi navodili o akciji pride pa »črna lista« pomembnih častnikov, politikov, denarnikov, posestnikov itd., ki jih je treba prijeti kot talce ali pa takoj postreliti, da prestrašijo vse tiste, ki bi se hoteli postaviti v bran.

NAROD S PREDSEDNIKOM

In vse to je Vargas objavil; zato ni čudno, če je na njegovi strani vojska in narod. Še to naj omenimo, da so komunisti imeli najvarnejše skrivališče v masonskih ložah, ki so jih zato v nekaterih provincih razpustili.

NOVA USTAVA

Nova ustava je veliko boljša od prejšnje. V novo ustavo so sprejeli tudi zahteve katoličanov, kar tiče verskega pouka v vseh šolah od najnižje do najvišje. Poglavitno je pa to, da imajo vse katoliške organizacije kot braziljski žosisti in sploh K. A., kongregacije popolno svobodo.

*

Tako se je Brazilija rešila rdečih kot se jih bo verjetno kmalu tudi njena latinska sestra Španija.

Modroslovci morajo končati tam, kjer krščanstvo šele začne.

LAHKOATLETSKE TEKME NA GIMNAZIJI V MURSKI SOBOTO 10. IV.

V Murski Soboti smo 10. aprila imeli lahkoatleške tekme. Uspehi teh tekem so zaenkrat seveda še precej začetniški, vendar so nekateri tekmovalci pokazali že prav lepe zmožnosti.

100 m:

Hočevar 11,7
Gross 12,0
Dako 12,0

200 m:

Hanži 26,4
Dako 26,6
Čisar 26,8

1000 m:

Hanži 2,57

Skok v višino:

Kolarič 1,61
Hanži 1,56
Skledar 1,46

Skok v daljavo:

Hočevar 5,76
Gross 5,55
Hanži 5,48

Met diska:

Serbec B. 32,0
Hanži 27,53
Orel 27,52

Met krogle:

Orel 11,77
Gross 11,00
Čisar 10,16

LISTNICA UREDNIŠTVA

Prejeli smo prispevek pod psevdonimom Vitomir.

Odg. urednik: Ciril Kovač (Ljubljana). Izdaja konzorcij (J. Prešeren, Ljubljana). Tiska Misijonska tiskarna, Groblje-Domžale (A. Trontelj).

0 moskovskih procesih

Poročila o moskovskih procesih, ki so jih zadnje tedne priobčevali vsi svetovni časopisi, so postala tudi nekaterim Slovencem silno neprijetna.

Moskovski procesi so vsemu svetu jasno pokazali, da vsa ruska diktatura proletariata obstoji v nebrzdanim klanju. Mnogi, ki so prej s simpatijo gledali na komunistični režim, so se ob moskovskih streljih morali obuditi k zavesti.

Če je kdo hotel Stalina zagovarjati, moskovskih procesov, ki jih je že ves svet priznaval, le ni mogel zatajiti.

Zato pa so našli za Stalina drugo opravičilo: Stalin ni krvnik in zločinec; moskovski procesi, so le pravična kazen za zločine in vazeizdajo, ki so jih obtoženci res zagrešili. V tej zvezi je neki slovenski socialistični list (Glas delavca) citiral pariški Temps, ki tudi pravi, da so obtoženci svojo usodo zaslužili.

Toda, ali se tisti, ki tako opravičujejo sovjetski režim, ne zavedajo, da so prišli s tem izgovorom iz dežja pod kap?

Recimo, da Stalin svojih žrtev res ne ubija kot tiran ampak kot pravičen vladar! Recimo torej, da so obtoženci res krivi, česar jih dolže!

Potem pa so moskovski procesi najboljša priča o gnolobi ruskega režima, ki je tako propadel, da ga še njegovi lastni nositelji sami izdajajo. Potem so pokolji celih skupin vodilnih ljudi dokaz o nezadovoljnosti, ki vlada v sovjetski Rusiji, v tem rajnu na zemlji, ki naj bi srečal ljudi!

Torej: Ali priznaj, da je Stalin zločinec, morda norec — ali pa mora priznati, da je sovjetski režim popolnoma nesposoben, osrečiti človeštvo!